

30.11.2007

Dnro 552/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

TUOMARI HYVÄKSYI TYYTYMÄTTÖMYYDEN ILMOITUKSEN LAINVOIMAISEEN PÄÄTÖKSEEN

1 KANTELU

Kantelija pyysi 14.2.2006 päivätyssä kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan Kotkan kärjäoikeuden menettelyä avioeroa koskevassa asiassa.

Kantelija kertoi hakeneensa avioeroa ja saaneensa päätöksen asiassa 9.2.2005. Kantelijalle oli kuitenkin kärjäoikeudesta ilmoitettu, että asia menee hovioikeuteen vastapuolen valituksen johdosta ja ettei hänen tarvinnut tehdä muuta kuin odottaa hovioikeuden päätöstä. Kantelijan saamasta uudesta päätöksestä oli ilmennyt, että hänen vastapuolensa tekemän tyytymättömyyden ilmoituksen johdosta kärjäoikeus oli pyytänyt maistraattia poistamaan avioeroa koskevan merkinnän väestötietojärjestelmästä. Kantelijan kysyttyä asiaa hovioikeudesta ta mmikuussa 2006 hän oli saanut tietää, ettei asia ollut ollutkaan hovioikeuden käsiteltävänä. Ilmeni, että asiassa ei ollut tehty valitusta ja ero oli voimassa. Kantelija oli pyytänyt kärjäoikeudesta kirjallista vahvistusta asiasta, mutta hän ei ollut sitä saanut. Kantelija kertoi kokeneensa, että hänen oikeusturvaansa oli asian käsittelyn yhteydessä loukattu, koska hän oli jäänyt pitkäksi aikaa väärään käsitykseen prosessin etenemisestä. Kantelijalle oli jäänyt epäselväksi myös se, miksi hän oli joutunut maksamaan 40 euroa asian jatkokäsittelystä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Kotkan kärjäoikeuden laamannin lausunto, johon kantelija antoi 5.6.2006 oikeusasiamiehen kansliaan saapuneen vastineen.

Vastineessaan kantelija arvosteli sitä, ettei oikeuden päätöksiä ilmoiteta asianosallisille ja ettei etukäteen ilmoiteta sitä, että päätöksiä tulee itse kysellä oikeudesta. Kantelija esitti, että lopullisista päätöksistä ilmoitettaisiin aina automaattisesti asianosaisille.

Lisäksi asiassa hankittiin kärjätuomarin selvitys sekä vielä hänen selityksensä.

Käytettävissäni on ollut myös Kotkan kärjäoikeuden asiakirjavihko.

3.1

Tapahtumat

Kotkan kärjäoikeus on tuominnut kantelijan ja hänen entisen puolisonsa avioeroon 9.2.2005 annetulla päätöksellä. Kun päätökseen ei ollut ilmoitettu tyytymättömyyttä seitsemän päivän kuluessa, päätös on tullut lainvoimaiseksi ja kärjäoikeus on 17.2.2005 tehnyt maistraattiin ilmoituksen avioerosta. Kantelijan entinen puoliso on kuitenkin ilmoittanut ratkaisuun tyytymättömyyttä 22.2.2005. Kärjäjätuomari on hyväksynyt tyytymättömyyden ilmoituksen ja asettanut uudet määräajat valitukselle (21.3.2005) ja vastavalitukselle (4.4.2005). Avioeropäätökseen tehdyn merkinnän mukaan syynä myöhään tehdyn tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymiselle on ollut se, ettei kantelijan entiselle puolisolalle ollut etukäteen ilmoitettu ratkaisun antamisesta. Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisen jälkeen kärjäoikeudesta on 23.2.2005 pyydetty maistraattia poistamaan kysymyksessä oleva avioeroa koskeva merkintä väestötietojärjestelmästä. Kantelijan puoliso on kärjäoikeuteen 11.3.2005 saapuneessa "peruutusilmoituksessa" ilmoittanut, ettei hän valita avioeropäätöksestä hovioikeuteen. Kärjäjätuomari on 22.3.2005 merkinnyt avioeropäätöksen lainvoimaiseksi, koska valitusta ei ollut toimitettu. Tämän jälkeen asiasta on tehty uusi väestörekisteri-ilmoitus, jossa avioeroon tuomitsemisen päivä on ollut 9.2.2005.

3.2

Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksyminen

3.2.1

Oikeusohjeita

Oikeudenkäymiskaaren (OK) 25 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan asianosaisen, joka tahtoo hakea muutosta kärjäoikeuden ratkaisuun, on ilmoitettava siihen tyytymättömyyttä puhevallan menettämisen uhalla. Säännöksen 2 momentin mukaan tyytymättömyyttä on ilmoitettava viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona kärjäoikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin. Tyytymättömyyden ilmoitus voidaan 3 momentin mukaan tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti asian ratkaisseelle tuomioistuimelle tai sen kansliaan.

Mainitun luvun 9 §:n 1 momentin mukaan, jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole tehty säädetyssä järjestyksessä tai jos tyytymättömyyttä ilmoitetaan ratkaisuun, johon ei saa hakea muutosta, ei ilmoitusta hyväksytä. Säännöksen 2 momentin mukaan tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä päättää kärjäoikeuden puheenjohtaja. Jos hän on estynyt, kysymyksen ratkaisee kärjäoikeuden muu lainoppinut jäsen. Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, siitä on heti kirjallisesti ilmoitettava asianomaiselle. Säännöksen 3 momentin mukaan jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, saa siitä kannella hovioikeuteen. Kantelukirjoitus on toimitettava kärjäoikeuden kansliaan kolmessakymmenessä päivässä kärjäoikeuden ratkaisun julistamis- tai antamispäivästä. Jos hovioikeus katsoo tyytymättömyyden

ilmoittamisen tapahtuneen laillisesti, tulee sen tarvittaessa asettaa uusi määräaika muutoksenhakua varten.

Mainitun luvun 10 §:n mukaan hyväksytystä tyytymättömyyden ilmoituksesta on tehtävä merkintä käräjäoikeuden ratkaisuun, asianosaiselle annettavaan ratkaisun jäljennökseen ja päiväkirjaan sekä tarpeellisiin luetteloihin ja ilmoituksiin.

Menetetyn määräajan palauttamisesta säädetään OK 31 luvun 17 §:ssä. Sen mukaan sille, joka laillisen esteen vuoksi ei ole voinut määräajassa ilmoittaa tyytymättömyyttään tahi hakea muutosta tai takaisinsaantia taikka ryhtyä muuhun toimeen oikeudenkäynnissä taikka joka muutoin esittää anomuksensa tueksi erittäin painavia syitä, voidaan hakemuksesta palauttaa menetetty sellainen määräaika.

Kantelussa tarkoitettuna ajankohtana voimassa olleen OK 31 luvun 18 §:n (109/1960) mukaan menetetyn määräajan palauttamista oli haettava kirjallisesti korkeimmalta oikeudelta 30 päivän kuluessa 17 §:ssä tarkoitetun estymisen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi. Joulukuun 31 päivänä 2005 voimaan tulleen 18 §:n (666/2005) 2 momentin mukaan hakemus tehdään hovioikeudelle, jos hakemus koskee määräajan palauttamista toimenpiteen tekemiseksi käräjäoikeudessa tai muutoksen hakemiseksi sen ratkaisuun. Muussa tapauksessa hakemus tehdään korkeimmalle oikeudelle. Hakemus tehdään korkeimmalle oikeudelle myös silloin, kun hakemus koskee asiaa, jossa käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta.

3.2.2

Arviointi

Kantelun tarkoittamassa asiassa käräjäoikeuden 9.2.2005 antamaan päätökseen on ilmoitettu tyytymättömyyttä 22.2.2005. Tyytymättömyyden ilmoitus on näin ollen tehty liian myöhään.

Käräjäoikeuden laamannin lausunnon mukaan käräjätuomari on hyväksynyt myöhään tulleen tyytymättömyyden ilmoituksen OK 25 luvun 9 §:n 2 momentin nojalla. Omassa selvityksessään käräjätuomari viittaa tältä osin laamannin lausumaan.

Puheena olevan 9 §:n 1 momentin mukaan tyytymättömyyden ilmoitusta ei hyväksytä, jos sitä ei ole tehty säädettyssä järjestyksessä. Sen arviointi, onko tyytymättömyyden ilmoitus tehty säädettyssä järjestyksessä, kuuluu säännöksen 2 momentin nojalla käräjäoikeuden puheenjohtajalle tai tämän ollessa estyneenä käräjäoikeuden muulle lainoppineelle jäsenelle.

Kantelun tarkoittamassa tapauksessa tyytymättömyyden ilmoittamisen ajankohta ei ole ollut epäselvä tai tulkinnanvarainen, vaan ilmoitus on kiistattomasti tehty tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan jälkeen. Näin ollen tyytymättömyyttä ei ole ilmoitettu säädettyssä

järjestyksessä, eikä sitä näin ollen olisi OK 25 luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesti tullut hyväksyä.

Kun kärjäoikeuden päätökseen ei ole ilmoitettu tyytymättömyyttä tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädettyssä määräajassa, kärjäoikeuden päätös on tullut lainvoimaiseksi tämän määräajan päätyttyä. Lainvoimaiseksi tulleeeseen ratkaisuun ei voida enää hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin, vaan tällaiseen ratkaisuun voidaan puuttua vain ylimääräisin muutoksenhakukeinoin

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevassa OK 31 luvussa säädetään menetetyn määräajan palauttamisesta. Menetetyn määräajan palauttaminen koskee niin sanottuja prosessuaalisia määräaikoja, joihin kuuluu muun muassa tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetty määräaika. Oikeuskäytännössä määräaika tyytymättömyyden ilmoittamista ja valituksen tekemistä varten on palautettu muun muassa tapauksessa KKO 2002:99. Myös ratkaisuissa KKO 1990:96, KKO 1993:122 ja KKO 1998:50 on ollut kysymys tyytymättömyyden ilmoituksen määräajan palauttamisesta.

Hyväksyessään myöhään tehdyn tyytymättömyyden ilmoituksen kärjätuomari on tosiasiallisesti tehnyt tuolloin vain korkeimman oikeuden toimivaltaan kuuluneen ratkaisun menetetyn määräajan palauttamisesta. Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisen seurauksena asiassa on myös puututtu lainvoimaiseen avioeropäätökseen ja kärjäoikeudesta on pyydetty maistraattia poistamaan väestötietojärjestelmästä sinne jo lainvoimaiseksi tulleen avioeropäätöksen perusteella tehty avioeroa koskeva merkintä.

3.2.3

Selityspyyntö

Koska käytettävissäni olleen selvityksen perusteella oli syytä epäillä, että kärjätuomari on menetellyt asiassa lainvastaisesti, varasin hänelle kirjeelläni 25.9.2007 tilaisuuden selityksen antamiseen. Kirjeessä olen ilmoittanut kärjätuomarille edellä todetun käsitykseni hänen menettelynsä lainvastaisuudesta sekä sen, että menettelyä on syytä arvioida virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön kannalta. Tuossa vaiheessa näytti siltä, että asia voisi jäädä eduskunnan oikeusasiamieheltä annetun lain 10 §:n 1 momentin mukaisten toimenpiteiden varaan. Kun asia kuitenkin saattoi johtaa syyksilukevaan ratkaisuun, pyysin kärjätuomaria ilmoittamaan 15.10.2007 mennessä, haluaako hän, että asiassa toimitetaan esitutkintalain mukainen esitutkinta.

Kärjätuomari ilmoitti 2.10.2007 päivätyssä selityksessään, että hän ei halua asiassa toimitettavan esitutkintalain mukaista esitutkintaa. Hän myös ilmoitti, että hänellä ei ole asiaan enää mitään lisättävää. Selityksessään kärjätuomari totesi, että "myönnän menetelleeni asiassa lainvastaisesti, kuten asiakirjoista ilmenee".

3.2.4

Kannanotto

Totean, että kärjätuomarin menettely on koskenut lainkäytön keskeisiä menettelynormeja. Näin ollen hänen on täytynyt olla tietoinen näiden edellä selostettujen OK 25 luvun säännösten sisällöstä samoin kuin menetetyt määräajan palauttamista koskevasta sääntelystä. Menettelyä ei voida pitää tuottamuksellisena. Rikosoikeudellisesti kärjätuomarin menettelyä on siten arvioitava virkavelvollisuuden rikkomista koskevan rikoslain 40 luvun 9 §:n tunnusmerkistön valossa.

Mainitun säännöksen 1 momentin mukaan, jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin edellä tässä luvussa säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Edellä esitetyn perusteella katson, että kärjätuomari on hyväksyessään myöhään tehdyn tyytymättömyyden ilmoituksen rikkonut oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 5 §:n 2 momenttiin ja mainitun luvun 9 §:n 1 momenttiin perustuvan virkavelvollisuutensa.

Asiassa on lisäksi arvioitava, ylittääkö kärjätuomarin teko kokonaisuutena arvioiden rikoslain 40 luvun 9 §:n "vähäisyyskynnyksen" ("eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen").

Tarkoitettun vähäisyyden arvioinnille ei ole lainsäädännössä eikä lain esitöissä esitetty lähempiä kriteereitä, joten arviointi on tehtävä yksittäistapauksittain yleistettävissä olevien kriteerien mukaisesti. Virkarikosuudistuksen yhteydessä pohdittiin virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta. Hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp s. 19) vedetään rangaistavan menettelyn rajaa muun muassa näin: "... rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ei nykyoloissa ole tarkoituksenmukaista."

Tästä voidaan päätellä, että vähäisyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota muun muassa viran asianmukaisen hoitamisen toteuttamatta jättämisen tai rikkomisen olennaisuuteen yleiseltä kannalta sekä siihen, missä määrin menettelyllä on loukattu tai vaarannettu yksityistä etua. Oikeuskäytännössä on kiinnitetty huomiota myös siihen, vaarantaako ja miten paljon teko yleistä luottamusta viranomaisten toiminnan asianmukaisuuteen (KKO 2001:54). Teon vähäisyyden arviointi on viime kädessä suoritettava kokonaisarvostelun perusteella (KKO 2004:132).

Pidän kärjätuomarin lainvastaista menettelyä periaatteessa vakavana. Tuomioistuimen lainkäyttöratkaisujen pysyvyys ja se, että niihin voidaan puuttua vain laissa säädetyin perustein ja laissa säädetyjä menettelymuotoja noudattaen, on yksi toimivan ja luotettavan oikeusjärjestelmän kulmakivi. Tässä mielessä kärjätuomarin menettely on kohdistunut tuomioistuimen lainkäytön ytimeen. Näin ollen voidaan myös katsoa, että kärjätuomarin

menettely on heikentänyt luottamusta oikeuslaitoksen asianmukaiseen toimintaan.

Asiassa on ollut kysymys sellaisesta tuomioistuimen ratkaisusta, josta tuomioistuimen tulee tehdä ilmoitus väestötietojärjestelmään. Puuttuessaan lainvoimaiseen avioeropäätökseen kärjätuomari on näin ollen joutunut puuttumaan myös viranomaisen pitämään yleiseen rekisteriin tehtyyn merkintään.

Katson, että kärjätuomarin tekoa ei voida pitää kysymyksessä olevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä ja siten kärjätuomarin menettely täyttää rikoslain 40 luvun 9 §:n tunnusmerkistön myös siltä osin, että teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Edellä esitetyn perusteella katson, että ko. kärjätuomari on Kotkan kärjäoikeuden kärjätuomarina tahallaan vastoin oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 5 §:n 2 momentissa säädettyä tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika ja vastoin mainitun luvun 9 §:n 1 momenttia hyväksynyt myöhään tehdyn tyytymättömyyden ilmoituksen ja näin rikkonut mainittuihin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa. Tämän jälkeen hän on poistattanut väestötietojärjestelmästä sinne jo lainvoimaiseksi tulleen avioeropäätöksen perusteella tehdyn avioeroa koskevan merkinnän. Tekoa ei kokonaisuutena arvostellen voida pitää vähäisenä. Näin ollen katson kärjätuomarin syyllistyneen rikoslain 40 luvun 9 §:ssä tarkoitettuun virkavelvollisuuden rikkomiseen.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n mukaan jos oikeusasiamies laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa katsoo, että valvottava on menettänyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, mutta harkitsee, ettei syytteen nostaminen ole kuitenkaan tarpeen, hän voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle.

Vaikka tekoa ei voida pitää edellä selostetun virkavelvollisuuden rikkomista koskevan säännöksen tarkoittamalla tavalla vähäisenä, katson asiassa kuitenkin olevan sellaisia kärjätuomarin menettelyn moitittavuutta lieventäviä seikkoja, ettei syytteen nostaminen kuitenkaan ole tarpeen.

Arvioitaessa asiaa edellä mainitun korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2002:99 valossa, kantelun tarkoittamassa tapauksessa näyttäisi sinänsä olleen perusteita menetetyt määräajan palauttamiselle. Mainitussa korkeimman oikeuden tapauksessa kärjäoikeus oli lähettänyt ilmoituksen tuomion antamisesta postin välityksellä. Asianomistaja A oli kertonut, ettei hän ollut saanut lähetettyä ilmoitusta. Määräaika tyytymättömyyden ilmoittamista ja valituksen tekemistä varten palautettiin, kun A:n ilmoitusta siitä, ettei lähetys ollut tullut perille, ei ollut ilmennyt aiheutta epäillä. Kantelun tarkoittamassa tapauksessa kantelijan vastapuolelle ei ollut kärjäoikeudesta edes ilmoitettu ratkaisun antamisesta, vaikka OK 8 luvun 11 §:n 2 momentti olisi sitä edellyttänyt, koska hän oli vastustanut avioerohakemusta.

Käräjätuomarin menettelyn moitittavuuden arvioinnissa tulee nähdäkseni vielä ottaa huomioon asian myöhempi käsittely tuomioistuimessa ja menettelyn tosiasialliset oikeudelliset seuraukset.

Kysymyksessä on ollut avioeroa koskeva hakemusasia, jossa ei ole ollut liitännäisvaatimuksia. Tyytymättömyyden ilmoituksesta huolimatta asiassa ei ole lopulta edes valitettu hovioikeuteen. Näin ollen käräjätuomarin menettelystä ei sinänsä näyttäisi aiheutuneen asianosaisille oikeudenmenetyksiä eikä muuta haittaa kuin kantelijalle aiheutunut epätietoisuus käräjäoikeuden ratkaisun lopullisuudesta.

Nämä seikat huomioon ottaen tyydyn antamaan käräjätuomarille vastaisen varalle huomautuksen hänen syykseen lukemastani virkavelvollisuuden rikkomisesta.

3.3

Valituksen peruuttaminen

Kantelijan entinen puoliso on ennen valitukselle asetetun määräajan päättymistä toimittanut käräjäoikeudelle hovioikeudelle osoitetun peruutusilmoituksen, johon asiaksi on merkitty "valituksen peruuttaminen". Käräjätuomarilta puhelimitse saadun tiedon mukaan kantelijan entinen puoliso ei ole toimittanut käräjäoikeudelle valitusta, vaan ainoastaan tyytymättömyyden ilmoituksen ja mainitun peruutusilmoituksen. Käräjätuomari on valituksen määräajan päättymispäivän jälkeisenä päivänä merkinnyt käräjäoikeuden päätöksen lainvoimaiseksi. Merkinnän mukaan kantelijan entinen puoliso "ei ole toimittanut valituskirjelmää määräajassa, minkä vuoksi päätös on lainvoimainen".

Laamannin lausunnossa ja käräjätuomarin selvityksessä on tuotu esiin, että valituksen peruutuksen johdosta asiakirjat olisi pitänyt toimittaa Kouvolan hovioikeuteen. Näin ei kuitenkaan ollut tehty ja asiassa olisi selvityksen mukaan menetelty tältä osin virheellisesti.

Muutoksenhakua käräjäoikeudesta hovioikeuteen koskevassa OK 25 luvussa säädetään muun muassa valituksen peruuttamisesta ja asiakirjojen toimittamisesta hovioikeuteen.

Luvun 12 §:n 3 momentin mukaan, jos valittaja haluaa peruuttaa valituksen, hänen on toimitettava hovioikeudelle osoitettu kirjallinen peruuttamisilmoitus hovioikeuden kirjaamoon tai käräjäoikeuden kansliaan.

Hovioikeudelle osoitettujen kirjelmien ja niihin liittyvien asiakirjojen toimittamisesta hovioikeuteen säädetään puolestaan mainitun luvun 18 §:ssä. Sen mukaan käräjäoikeuden kansliaan toimitetut, hovioikeudelle osoitetut kirjelmät ja niihin liittyvät asiakirjat on käräjäoikeudesta viipymättä lähetettävä hovioikeuteen.

Totean, ettei kantelijan entisen puolison tekemässä peruutusilmoituksessa voi olla kysymys valituksen peruutuksesta, kun itse valitusta ei ole edes jätetty. Näin ollen, kun käräjäoikeuden ratkaisusta ei ole valitettu, edellä selostettu OK

25 luvun 18 §:n säännös asiakirjojen toimittamisesta hovioikeuteen ei käsitykseni mukaan sovellu tilanteeseen. Käytettävissäni olleen 9.3.2005 päivätyn peruutusilmoituksen kopion perusteella totean lisäksi, että kirjeen tarkoitus, ilmoitus valituksesta luopumisesta, ilmenee kirjeestä selvästi. Kirjettä ei mielestäni voida pitää tulkinnanvaraisena esimerkiksi sen suhteen, olisiko sitä pidettävä muutoksenhakukirjelmänä.

Saadun selvityksen perusteella katson, ettei asiassa ole menetelty virheellisesti, kun peruutusilmoitusta ja siihen liittyviä asiakirjoja ei ole toimitettu Kouvolan hovioikeudelle.

Toisaalta kysymyksessä olevaa peruutusilmoitusta olisi voitu käsitellä OK 25 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisena ilmoituksena käräjäoikeuden ratkaisuun tyytymisestä. Mainitun säännöksen mukaan valitusajan kuluessa asianosainen voi sitovasti ilmoittaa tyytyvänsä käräjäoikeuden ratkaisuun joko kokonaan tai osaksi. Lain esitöistä (HE 33/1997 vp.) ilmenee, että tällaisen ilmoituksen voi tehdä myös hakemusasioissa. Totean, ettei peruutusilmoituksen käsittelemisellä mainitun säännöksen mukaisena ilmoituksena olisi käytännössä ollut muuta merkitystä kuin että avioeropäätös olisi tullut heti lainvoimaiseksi.

3.4

Ratkaisusta ilmoittaminen

3.4.1

Oikeusohjeita

Hakemusasioiden osalta ratkaisun antamisesta säädetään OK 8 luvun 11 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan käsittelyn päättyessä saapuvilla olevalle asiaan osalliselle on ilmoitettava päätöksen antamispäivä. Asiaan osalliselle, joka ei ole käsittelyn päättyessä saapuvilla, päätöksen antamispäivä on ilmoitettava kirjallisesti hyvissä ajoin ennen sen antamista, jos hakemusasia on ratkaistu toisin kuin hakija tai muu asiaan osallinen on pyytänyt.

Mainitun luvun 12 §:n mukaan toimituskirjana hakijalle annetaan jäljennös päätöksestä tai todistus tehdystä toimenpiteestä.

OK 24 luvun 18 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuden on lähetettävä ratkaisustaan kappale kaikille hovioikeudessa puhevaltaa käyttäneille. Säännöksen 2 momentissa tätä velvollisuutta on laajennettu rikosasioiden osalta myös tiettyihin sellaisiin asianosaisiin, jotka eivät ole käyttäneet hovioikeudessa puhevaltaa.

OK 25 luvun 10 §:n mukaan hyväksytystä tyytymättömyyden ilmoituksesta on tehtävä merkintä muun muassa asianosaiselle annettavaan ratkaisun jäljennökseen.

Mainitun luvun 11 §:n mukaan, kun tyytymättömyyden ilmoitus on tehty ja hyväksytty, on asianosaiselle annettavaan käräjäoikeuden ratkaisun jäljennökseen liitettävä valitusosoitus. Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuinin sekä valitusajan päättymispäivä. Siinä on

selostettava säännökset valituksen perilleajamisesta sekä valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä. Lisäksi valitusosoitukseen on sisällytettävä vastaavat tiedot vastavalituksesta sen mukaan kuin 14 a–14 c §:ssä säädetään.

Avioliittoasetuksen 13 §:n 2 momentin mukaan kummallekin puolisolle on annettava kirjallinen ilmoitus avioeroon tuomitsemisesta.

3.4.2 Arviointi

Käytettävissäni olleiden asiakirjojen perusteella kantelijalle on kärjäoikeudesta ilmoitettu siitä, että avioeropäätökseen oli ilmoitettu tyytymättömyyttä. Lisäksi hänelle on toimitettu kysymyksessä olevan päätöksen jäljennös, johon on merkitty hyväksytty tyytymättömyyden ilmoitus ja uudet määrääjat valitukselle ja vastavalitukselle. Kantelijalle ei sitä vastoin ole ilmoitettu edellä käsitellystä peruutusilmoituksesta eikä päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Näistä kantelija on saanut tiedon vasta tiedusteltuaan asiaa hovi- ja kärjäoikeudesta.

Kuten muun muassa edellä selostetuista säännöksistä ilmenee, tuomioistuimilla on laissa säädetyissä tapauksissa velvollisuus toimittaa muun muassa jäljennös tai kappale ratkaisustaan säännöksissä mainituille tahoille. Oikeudenkäymiskaassa ei sitä vastoin ole säännöstä, joka velvoittaisi tuomioistuimen ilmoittamaan ratkaisun lainvoimaiseksi tulosta asianosaisille. Tätä velvollisuutta ei voida katsoa olevan myöskään edellä selostetun avioliittoasetuksen säännöksen nojalla. OK 8 luvun 12 §:ää koskevassa hallituksen esityksessä (HE 32/2001 vp.) on todettu, ettei tuolloin voimassa olleessa lainsäädännössä ollut kattavaa sääntelyä siitä, että molemmille osapuolille olisi ilmoitettava lopulliseen avioeroon tuomitsemisesta. Esityksen mukaan käytännössä oli muun muassa ilmennyt, että yhteisellä hakemuksella lopullista avioeroa hakeneista puolisoista vain toiselle toimitettiin asianomainen toimituskirja. Toinen puoliso oli saattanut siten olla pitkäänkin epätietoinen, onko ja milloin puoliso tuomittu avioeroon. Tämän epäkohdan poistamiseksi esityksessä on ehdotettu kysymyksessä olleen lainmuutoksen yhteydessä asian korjaavaa säännöstä avioliittoasetuksen 13 §:n 2 momenttiin.

Totean, että hyväksytty tyytymättömyyden ilmoitus samoin kuin muutoksenhaun määrääjat sekä muutoin siinä noudatettava menettely ilmenevät edellä tarkoitetuista tuomioistuinten asianosaisille annettavista asiakirjoista. Näin ollen asianosaisilla on niiden perusteella tieto muun muassa siitä, milloin muutosta on haettava ja tämän perusteella mahdollisuus tiedustella ratkaisun mahdollista lainvoimaisuutta määrääjän päätyttyä tuomioistuimesta.

Kantelija pyytää kirjoituksessaan, että käytäntöä muutettaisiin siten, että ratkaisun lopullisuudesta ilmoitetaan aina automaattisesti asianosaisille. Totean, että tältä osin asiassa on kysymys lainsäädäntöasiasta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet,

julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Eduskunnan oikeusasiamies tutkii hänelle tehtyjä kanteluita viranomaisten menettelystä. Sen sijaan lainsäädäntövalta kuuluu eduskunnalle.

Oikeusasiamies voi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 §:n mukaan kiinnittää valtioneuvoston tai muun lainsäädännön valmistelusta vastaavan toimielimen huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin ja tehdä esityksiä niiden korjaamiseksi. Katson kuitenkin, ettei minulla ole tässä asiassa esitetyn perusteella aihetta ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin.

3.5

Käsittelymaksu

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan käsittelymaksuja ovat oikeudenkäyntimaksu, hakemusmaksu ja toimitusmaksu. Käsittelymaksua peritään asianosaiselta korvauksena asian käsittelystä ja suoritetuista toimenpiteistä.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen 3 §:n (100/1996) 3 momentin mukaan avioeroasian hakemusmaksu on kysymyksessä olevana ajankohtana ollut 65 euroa ja asian jatkokäsittelystä harkinta-ajan jälkeen 40 euroa.

Edellä mainitun lain 5 §:n mukaan maksuvelvollinen on asian vireillepanija tai hänen sijaansa tullut.

Kantelija on ollut avioeroasiassa, myös asian jatkokäsittelyssä, hakijana. Näin ollen hän on asian vireillepanijana ollut maksuvelvollinen asian käsittelymaksuista. Kantelijalta perityt hakemusmaksut ovat olleet edellä selostetun säännöksen mukaiset.

3.6

Muut kantelussa esitetyt asiat

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että muilta osin asiassa ei ole menetelty lainvastaisesti.

4

TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan käräjätuomarille huomautuksen vastaisen varalle hänen edellä kohdassa 3.2.4 selostetusta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Siinä tapauksessa että käräjätuomari haluaa saattaa tähän päätökseeni sisältyvän syyllisyyttä koskevan ratkaisun tuomioistuimen käsiteltäväksi (laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 10 §) tulee hänen toimittaa

vaatimuksensa kirjallisesti minulle 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona päätöksen tiedoksiänto tapahtui. Postitse lähetetystä päätöksestä katsotaan syyttämättä jätetyn saaneen tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi.

Tämä päätös on annettu postin kuljetettavaksi 30.11.2007.